כח: אמר להם הממונה פרק שלישי יומא

גמ' עלה ברקאי. היכי יתיר מבבל: **לשכור פועלים.** הלי יצאו אים למלאכתו לאו על הפועלים קאי אלא בעה"ב שהוא משכיר ביותר [1] למצוא פועלים לשכור: **לנוטיה דאברהם.** תפלת הערב שלו: **מכי משחרי כותלי.** חומות הפוטות למזרח שהלבינו מהגן החמה הבאה מן המזרח ונוצלת עליהן ובתחילת שבע שעות שהחמה בחמצע הרקיע נראה כל אדם איה עושה עמוד אלא מתחיהן משחירין אותן הכתלים לפי שאין חמה נוצלת אלא בראש הכותל בעוביו ומיצל חודו של שפת עוביו על זקיפת הכותל ומשחרת מהיות שעתא נוטים ללי ערב [2] וקרוי ערב: **אגן מאברהם ניקוס וגנמר.** [3] נאת ללמדנו להיות זריזין כאברהם: **אל להיות בערב שבת.** הולך למהר תמיד של בין הערבים בכל יכולת לפי שפמיס נשחטו אחריו וצריך ללוותן מבעוד יום ואמרינן התם מוקמינן ליה אדיניה מכי יצנו ללי ערב וקתני נשחטו התמיד בשש ומחצה ואי מכי משחרי כותלי מיקרי בין הערבים נשחטיה מכי משחרי דהיינו מחצית שבע: **דלא מכוונינו.** לא הוו זקופים בלמעלה ולפי שהמומה היתה רחבה מלמטה והולכת ומתקצרת ועולה ולפיכך אין חודו של שפת עוביו למעלה מיצל על זקיפתו להשחירו עד שהימשך חמה למערב: **אילטגניות.** להיות בקי בהליכות המזלות ותמילות השעות דהכי תניא בברכת נתרצ (דף טז:) וה' ברך את אברהם בכל אילטגניות גדולה היתה בלבו וכל מלכי מזרח ומערב משכימין לפתחו לשאול במזלות: **דולה ומשקה.** נוטריקון של דמשק: **שבע מנות.** שנלטוו לשאר כל בני נח אבל תורה לא נתנה לו: **אפילו עירובי חבשילין.** שאינו הלכה למשה מסיני אלא תקנת סופרים שעתידין לתקן: **ואיהו מפשר.** פותר התלוס כלומר הוא שואל הוא משיב: **אמר איהו.** זה שעל הגג: **עד שבחברון.** שאילה היא: **ואיבעיא אימא הלי דקאי אארעא.** אמר הן כילד אמר הא דקאי אארעא האיר פני כל המזרח בלשון שאילה וזה אומר לו עד שבחברון האיר ות"ל הלי דקאי אארעא הן כך אני שואל. ומיצינו בתלמוד ירושלמי (פ"ג ה"א) כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון: **ומי מיחלף.** לימות תימור ממה בלימות תימור לבנה: **תימור של חמה.** עלות השחר שנבקע ונראה כאמר זקוף לשון ותמרות עשן (יואל ג) על שם שזקוף ועולה: **יום המעונן.** הרקיע קשור בעבים ואין התימור נראה בעד ערפל אלא במקום פיזור העבים במקומות הרבה בין עב לעב: **שמע מינה.** מדקאמר ביום המעונן נבקע במקומות הרבה: **יומא דעיבא כוליה שימשא.** אפילו במקום על שהחמה בוקעת בכל מקום ואינה יוצאת דרך חלון כנגד חלונות שהעבים עומדים בפניה והיא מתפשט עליהם ובוקעת בכל פיסוק שבהן: **לשעות עורות.** לייבש: **לא אלום.** בפסח: **ווהמא דשמשא.** אותו חום של יום המעונן: **דנא דחלא.** שפיה סמוס יפה אלא יצא ריחו ויחלוש וכשאתה נוקב נקב קטן יוצא שם ריח חזק מאד כך יום המעונן מתוך שהחמה מכוסה ומוס אלה כבוס נוקבת בכח דרך נקב העבים: **שברירי דשמשא.** סטורים (כרתשית יט) מתרגמינן שברירי. שמש הנוקבת בכח דרך נקב העבים קטנים הנותן עיניו כנגד הנקב קשים לו הסטורים יותר מן המסתכל בחמה שבחוץ: **וסימניך דילפא.** קשה דלף היורד על האדם משאם נגנם כל גופו למים: הרהורי צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי. וא"ת מנין לו שהבריהם כי גם כשהיו מתכרין בתמיד לא היו מתכרין בתחילת שבע ומשני דילמא שאני כותלי בהמ"ק דלא מכוונינו לתהר בעתות התמיד בתחילת שבע לפי שילולו שיחטו פסחים לו תמה שומדת כראש כל אדם ויאמרו כי בעבורם מהרו שחיטת התמיד שלא בהלכתו לו שמא יטעו ויקדימוהו ומציאו לבית הפסול לו שמו שאני אברהם דהיה לו פילגעניות כמותו יוכלו להבר כמותו ולא כל אדם לו אדם לו שמו זקן הייבש כיעיבה כיעיבה היה ולא נלמד כל אדם ממנו. ר"ת. לך יש לתמוה מאי פריך וכי כשבא שם לנו ללמוד מאברהם שבריזין מקדימין לתלות נלמדו ממנה לתהר תפלת המנחה אלא כדין: דילמא כותלי בית המקדש כי. וא"ת מנין לנו שאברהם היה מתפלל מכי משחרי אלא כדין דילמא לא היה מתפלל אלא כדרך שאמרה המשנה דפסחים ר"ל דלעתות ערב דילמא משמע ליה מכי משחרי כותלי. ה"נ כפר"ש דילמא שאני כותלי בית המקדש משום דמיטוני עוצא ופרש ר' שמואל שלפי שהיו מנוקים ביותר ולא היה לשמש מקום להעמיד לא היו מתכרין להשחיר אבל בשאר מקומות יש בלעות הרבה ואין נכון כל כך [1] (ובלעות כתלים בשאר כתלים שיהיו להשחיר לבית הנסה) מתחילת שבע יש לחם להשחיר ולזו ערבת שמשא: לא פירשה יפיה מהן כי. וכל שכן לאחר מתן תורה אלא פירשה אלא פירשה דאפילו קודם מתן תורה לא פירשה מיטה קרא דאפשר לי היה אחר מתן תורה והיה ליה טפי לאתויי קרא דלך ולאפשר לו וקם אחר מזקני ישראל אלא מדת נקבו מיעייבו: אפילו עירובי חבשילין. לא ידע רבי אמתי נקבו הך מצוה אמתי קיבלה ליה טפי מטלוני:

---

[1] ר' אליעזר בן יעקב אומר אם אין מלאכה אין שבת אלא שבת הרי הוא אומר ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה אלא מלאכה אחת הוא אומר